

Opinie

Wilt u reageren?
Hebt u een voorstel voor Opinie?
 Mail dan naar opinie@tijd.be

Syrië en de pijnlijke lessen uit het verleden.

JAN WOUTERS EN TOM RUYS

De militaire interventie in Syrië houdt beter rekening met een paar lessen uit het recente verleden. De huidige retoriek roept pijnlijke herinneringen op.

De gifgasaanval van vorige week in de wijken van Damascus leidt terecht tot grote verontwaardiging in alle uithoeken van de wereld. De verantwoordelijken voor die misdaad tegen de mensheid (want dat is het, juridisch gesproken) moeten strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld. Maar wil dat zeggen dat we 'bommen moeten gaan werpen' om het regime-Assad af te straffen? Waar de 'militaire optie' tot voor kort ondenkbaar was, lijkt het tij gekeerd en is een militair ingrij-

pen volgens sommige berichten stilaan onafwendbaar. De snelheid waarmee, in enkele dagen tijd, de Verenigde Staten en een aantal - voornamelijk westerse - bondgenoten plannen maken voor een militaire actie, roept nochtans pijnlijke reminiscenties op aan een aantal recente tragische episodes. Ernstige vragen dringen zich daarbij op voor de legaliteit, maar ook voor de legitimiteit van een eventueel militair ingrijpen.

Juridische rechtvaardiging

Voor de juridische rechtvaardiging voor een militair ingrijpen lijkt het idee van een 'humanitaire interventie' het meest voor de hand liggend. Een uitdrukkelijke machtiging door de VN-Veiligheidsraad is uitgesloten en een beroep op het recht op zelfverdediging lijkt - bij gebrek aan een grensoverschrijdende gewapende aanval - vergezocht. De controverse rond de NAVO-interventie in Kosovo in 1999 leert dat er niet alleen geen duidelijke basis is in het VN-handvest voor 'humanitaire interventies' zonder akkoord van de Veiligheidsraad, maar ook dat een meerderheid van de internationale gemeenschap zich daartegen verzet (ook aan westerse zijde bestond er destijds weinig animo om een nieuw precedent te creëren dat zich mogelijk leent tot misbruik). De bekrachtiging door de algemene vergadering van de VN van de 'responsibility to protect'-doctrine in 2005 verandert hier juridisch weinig aan. Kortom: in de huidige stand van het internationaal recht kan men niet onverkort stellen dat een humanitaire interventie zonder machtiging van de VN-Veiligheidsraad wettig is. Los van de uiterst twijfelachtige legaliteit van een eventuele interventie is er ruimte

voor bijkomende bedenkingen. Zo is er de bittere herinnering aan de Irakinvasie in 2003. Die gebeurde zonder mandaat van de Veiligheidsraad en bleek achteraf gebaseerd op loze beweringen over massavernietigingswapens van Saddam Hoessein. In hun grote ongeduld wilden de VS en het VK toen niet wachten op definitieve conclusies van het VN-verificatieteam dat onder leiding van Hans Blix in Irak actief was. Ook vandaag lijken de Amerikaanse en Britse leiders niet genegen te wachten tot de VN-missie in Syrië met haar bevindingen komt. Dat zou te lang op zich laten

Een internationale rechtsorde die naam waardig vereist dat de schuldigen ter verantwoording worden geroepen via een onpartijdig justitieel apparaat, niet via meer oorlogsgeweld.

wachten en de eigen informatiediensten zouden al over 'onomstotelijke bewijzen' beschikken over de betrokkenheid van het regime-Assad bij de gasaanval. Het blijft op dit moment uitkijken naar die bewijzen. Ook hier moet men onwillekeurig terugdenken aan begin 2003, toen Colin Powell in een live uitgezonden zitting van de Veiligheidsraad de andere leden van de raad trachtte te overtuigen met een presentatie vol 'bewijzen' dat Saddam Hoessein massavernietigingswapens achterhield. Als de Iraktragedie ons iets geleerd zou moeten hebben, is het allicht dat onaf-

hankelijke internationale instanties eerst de mogelijkheid moeten krijgen om met een grondige analyse te komen.

Zoals het er nu naar uitziet, zou een ingrijpen beperkt blijven tot doelgerichte aanvallen (vanop zee?) tegen militaire doelwitten van het regime-Assad. Men kan zich afvragen wat dat zal betekenen voor de burgers in Syrië, in het bijzonder voor de meer dan 2,5 miljoen mensen die gevlucht zijn als gevolg van het conflict. Het lijkt niet erg waarschijnlijk dat dergelijke aanvallen van aard zullen zijn om de vijandelijkheden op het Syrische grondgebied te stoppen of zelfs maar te doen afnemen, of om het regime aan te sporen tot een betere naleving van het oorlogsrecht. De ironie is bovendien dat men de voorraden chemische wapens via dergelijke gerichte aanvallen klaarblijkelijk niet kan uitschakelen gezien het risico dat daardoor grote hoeveelheden giftige gassen zouden vrijkomen.

Geopolitieke agenda

Indien men zou opteren voor een uitgebreidere militaire actie, eventueel met de inzet van grondtroepen, rijzen bijkomende moeilijkheden. Zo leert de Libië-interventie van 2011 dat men internationale steun voor een gerichte militaire tussenkomst niet zomaar kan gebruiken om 'regime change' af te dwingen en een eigen geopolitieke agenda na te streven, en dat men verder moet denken dan de militaire actie en realistische scenario's moet ontwikkelen voor een duurzame heropbouw van het land. Ook over de ronduit desastreuze gevolgen van de Irakinvasie en -bezetting is het laatste historische woord nog niet gezegd. Het volstaat te zien hoe het met Irak vandaag gesteld is en hoeveel

mensenlevens de invasie heeft gekost (134.000 burgers, indirect zelfs mogelijks het viervoud daarvan). Ook financieel was de kostprijs gigantisch.

Men zou de unanieme veroordeling van de gifgasaanval naar onze mening beter kunnen aanwenden om maximaal de druk op te voeren op China en Rusland, en op Syrië zelf om werk te maken van vredesonderhandelingen. En om aan te dringen op dat alle partijen het oorlogsrecht strikt naleven, zodat er een einde komt aan de praktijken van foltering, standrechtelijke executies en gerichte aanvallen tegen de burgerbevolking die vandaag schering en inslag zijn. In afwachting moet men de VN-missie - liefst met een sterker mandaat - haar werk laten doen, eerder dan zich halsoverkop in een militair avontuur te storten.

België doet er goed aan zich hierin niet te laten meeslepen. Op termijn moet werk worden gemaakt van een strafrechtelijke vervolging. Een doorverwijzing naar het Internationaal Strafhof lijkt helaas niet voor morgen, aangezien dat opnieuw langs de Veiligheidsraad moet verlopen. Desnoods moet men daarvoor naar alternatieve mechanismen streven. Een internationale rechtsorde, die naam waardig, vereist dat de schuldigen voor de gifgasaanval ter verantwoording worden geroepen via een doeltreffend en onpartijdig justitieel apparaat, niet via meer oorlogsgeweld.

Jan Wouters en Tom Ruys

Wouters is gewoon hoogleraar internationaal recht aan de KU Leuven. Ruys is advocaat en postdoctoraal onderzoeker aan de KU Leuven.